

Arbets- och referensgruppen för endometriosis

Nr 56
2008

Endometriosis

Författare:

Agneta Bergqvist	Institutionen för Medicinsk Epidemiologi och Biostatistik, Karolinska institutet, Stockholm
Margita Blomberg	KK, Sahlgrenska universitetssjukhuset/Östra, Göteborg
Viggo Blomlie	Radiologisk Avdelning, Sørlandet Sykehus Kristiansand, Norge
Christine Bruse	KK, Karolinska universitetssjukhuset, Huddinge
Margareta Fridström	KK, Karolinska universitetssjukhuset, Huddinge
Lennart Hahn	KK, Sahlgrenska universitetssjukhuset/Östra, Göteborg
Johan Holmberg	KK, Högländssjukhuset, Eksjö
Tomas Lundeberg	Rehabiliteringsmedicinska Universitetskliniken Stockholm, Danderyds sjukhus, Stockholm
Fredrik Nordenskjöld	KK, Kärnsjukhuset, Skövde
Matts Olovsson	KK, Akademiska sjukhuset, Uppsala
Gábor Sebestyén	KK, Södertälje Sjukhus, Södertälje

Författarna vill härmed rikta ett stort tack till nedan nämnda för deras betydande insats vid skrivandet av denna ARG-rapport

Greta Edelstam	KK, Karolinska universitetssjukhuset, Huddinge
Bengt Johansson	KK, Danderyds sjukhus, Stockholm
Annika Valentin	KK, Södersjukhuset, Stockholm
Helen Östman	KK, Södersjukhuset, Stockholm

Redaktör:	ARGUS Professor Lars-Åke Mattsson, Kvinnokliniken, SU/Östra, Göteborg
Layout:	Monika Frisell
Tryck:	Elanders i Uppsala 2008

Innehåll

Inledning	5
Historik	7
Kliniska manifestationer och differentialdiagnoser.....	11
Patogenes	17
Smärtmekanismer	21
Epidemiologi och livskvalitet.....	25
Tonårsendometrios.....	31
Infertilitet vid endometrios.....	33
Utredning och diagnostik.....	39
Ultraljud vid endometrios och adenomyos	45
MRT vid endometrios.....	49
Medicinsk behandling av smärta vid endometrios	55
Kirurgisk behandling av smärta vid endometrios	63
Komplementär och alternativmedicinsk behandling.....	71
Extragenital endometrios.....	73
Adenomyos	77
MRT vid adenomyos	81
Endometrios och malignitet	85
Referensbibliotek	88

Inledning

Vi som arbetar inom endometrios-ARG har sett som vår uppgift att informera om vad endometrios är, vilka symtom som bör leda misstankarna till endometrios, hur endometrios diagnostiseras och behandlas samt hur patienterna skall följas upp. Omhändertagandet av kvinnor med endometriosrelaterade problem varierar avsevärt beroende på var kvinnan initialt söker för sina besvär. De symtom kvinnor med endometrios söker för misstolkas ofta eller tas inte alltid på allvar vilket gör att tiden till diagnos och behandling fördröjs. Vilken behandling kvinnan får styrs mer av lokala behandlingstraditioner och hur den enskilda doktorn brukar behandla endometrios än av vad nya rön och ”guidelines” förespråkar.

Innehållet är baserat på vetenskapliga publikationer, guidelines publicerade av the European Society of Human Reproduction and Embryology (ESHRE), the Royal College of Obstetricians and Gynaecologists (RCOG)

och Dansk Selskab for Obstetrik og Gynækologi samt ARG-gruppens samlade erfarenhet.

Eftersom evidensgraden hela tiden ändrar sig anser vi att det inte är meningsfullt att denna anges i den tryckta versionen. I den webb-baserade versionen planerar vi däremot att infoga evidensgrad i samband med kommande revidering. Aktuella evidensnivåer finns angivna i ovan nämnda ”guidelines”.

Samtliga författare har deltagit i arbetet med alla i rapporten ingående kapitel även om huvudansvaret legat på respektive huvudförfattare. Detta gör att alla i arbetsgruppen står bakom det som skrivits. Vi valde detta arbetssätt eftersom både sakligt innehåll och text då genomgår en kritisk intern granskning och bearbetning.

Vi som arbetat med ARG-rapporten hoppas att den kommer att vara en inspirerande kunskapskälla och till stöd och hjälp vid handläggning av kvinnor med misstänkt eller verifierad endometrios.

ARG-rapportens författare